

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

พระวรุณ^๑ เป็นเทพผู้มีเมตตากรุณาสูงส่งองค์หนึ่ง ในสมัยพระเวท พระองค์เป็นจอมเทพผู้สร้างกฎแห่งจักรวาลและศีลธรรมที่เรียกว่า ฤๅ๒ และยังเป็นเทพเจ้าแห่งฝนและน้ำ^๓ รวมทั้งในสมัยกาพย์^๔ และปุราณะ พระองค์เป็นผู้ตั้งมั่นอยู่ในความยุติธรรมและซื่อตรงไว้ซึ่งสัตวจำยิ่งนัก มนุษย์ใก้มีการกล่าวเท็จเป็นต้น มนุษย์นั้นจะถูกลงโทษทัณฑ์ด้วยบ่วงบ้าง โรคมานบ้าง^๕ เพื่อให้บังเกิดความเข็ดหลาบต่อการประกอบกรรมทำความชั่ว

ไทยเราได้รับการถ่ายทอดอิทธิพลทางค่านิยม คติธรรมในพระผู้เป็นเจ้า วัฒนธรรม วรรณคดี ศิลป จากเทพเจ้าองค์นี้เป็นเวลานานพอควร อาทิ ต้นกำเนิด

---

^๑พระนามของพระวรุณ อาจจะเรียกได้หลายอย่าง เช่น วรุณ วิรุณ พรุณ หรือพิรุณ ที่นิยมเรียกในภาษาไทยมากที่สุดคือ พระพิรุณ.

^๒RV. I. 23.5.

^๓AV. V. 24.4 - 5.

varuno'pām adhipatiḥ / mitrāvarunāu vr̥styāḥ adhipatī

^๔ดูรายละเอียด, หน้า ๑๗๓.

^๕ดูรายละเอียด, หน้า ๑๕๕.

พิธีการถือน้ำพระพิพัฒน์สยามของไทย เข้าใจว่าคงได้รับการถ่ายทอดมาจากอินเดีย^๑ โดยผ่านทางเขมร เมื่อบุคคลจะให้กำนันสัตตยาต่อกัน จึงต้องค้ำน้ำเพื่ออ้างพระวรุณ เป็นสักขีพยานว่า พวกเขาจะมีความซื่อสัตย์จงรักภักดี หากมีการคิดกตทรยศก็ขอให้ พระองค์ลงโทษทัณฑ์ ในศิลาจารึกสุโขทัยหลักที่ ๔๕ จ.ศ. ๗๕๔ (พ.ศ. ๑๙๓๕)^๒ กล่าวถึงการประกอบพิธีสัตตยาสาบานระหว่างพระยาคำตัน เจ้าเมืองน่าน ผู้เป็นปู่ กับพ่อไสลื้อไทย ผู้เป็นหลาน และปรากฏพระนามของพระวรุณในศิลาจารึกหลักนี้ ด้วย

ไทยโบราณยังเคารพนับถือยกย่องพระวรุณเป็นเทพเจ้าแห่งฝนและน้ำ เช่นเดียวกับชาวอารยัน พระองค์เป็นที่พึงทางใจของเหล่าเกษตรกร เพราะน้ำ เป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งต่อการเกษตรกรรม การกสิกรรม ดังนั้นคราวใดที่เกษตรกร ประสบกับสภาวะฝนแห้งแล้งมีน้ำน้อยก็ระลึกถึงพระพิรุณ จึงประกอบพิธีบนบานบวง- สรวงขอให้พระองค์ประทานน้ำฝนแก่พวกเขา ซึ่งพิธีของคนโบราณนั้นมีหลายอย่าง ต่างกัน แต่ที่สำคัญที่สุดก็คือ พิธีพรมศาสตร์หรือพินาศศาสตร์^๓ ซึ่งเคยจักเป็นพระราช พิธีตามตำราพรมศาสตร์

^๑ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระราชพิธีสิบสองเดือน (พระนคร : สำนักพิมพ์บรรณาคาร, ๒๔๘๕), หน้า ๒๒๒.

^๒ ประชุมศิลาจารึก ภาคที่ ๓, (พระนคร : สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี้, ๒๕๐๘), หน้า ๖๕.

^๓ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระราชพิธีสิบสองเดือน หน้า ๕๔๐.

นอกจากนี้ ในอธิโทโกติบาทว์^๑ กล่าวถึงลักษณะอุบาทว์ของพระวรุณ ซึ่งเป็น
ผู้สำแดง เหตุให้ปรากฏแก่ชนทั้งหลาย เมื่อพีโรษผู้ถือบลหดูหมิ่นพระองค์และประพฤ
ติตนมิชอบ โดยจะบันดาลให้เกิดอุบาทว์ภัยพิบัตินานัปการ กล่าวคือ

"หนึ่ง โสค ผลพฤษ์ทั้งหลาย	รุสหวานกลับกลายเป็น	เป็นส้มแลเผ็ดอาการ ฯ
หนึ่ง ฝนตกไหลทอธาร	น่านองพิศการ	ฤดูประเทศุนานา ฯ
หนึ่ง โสคออกถูกพฤษษา	เกยเป็นทุกกรา	จำหุดโคหอบมีเป็น ฯ
หนึ่ง หมอกนำคางหยาดเย็น	ไซกาลจะเย็น	มาเป็นประจักษ์มูยา ฯ
หนึ่ง เกิดมวลงมากในนา	ฝนไซธารา	ครันแล้วตะบักแห่งหาย ฯ
มนุษย์ เกิดลูกกลับกลายเป็น	เป็นสัตว์ทั้งหลาย	ประเทพนานาพรรณ ฯ
ฝ่ายสัตว์ทั้งหลายมีกรรม	เป็นมนุษย์พรรณ	อุทัยอุทัยฟังกลัว ฯ
หนึ่ง กบคางคกขึ้นกรัว	จัญไรภัยพิว	พิบัติเพี้ยนนานา ฯ
แควแหวนแพรพรรณฤษา	มาลัยมาลา	ทั้งชุบที่ปลุคนธ์ ฯ" ^๒

เมื่อพระพิรุณแสดงลักษณะอุบาทว์เหล่านี้ให้ปรากฏแก่ชาวโลกยามใด
มีสิ่งไว้วางให้

"เร่งแต่งสักการบูชา แกวแหวนนานา สุวรรณแพรพรรณทั้งหลาย
ราชานูษาไกรกรอง รูปเทียนทั้งผอง สุนทรโกชนา มฤคามชูทธิระการ
นานาบุลาหาร ประดับค่านับนอม บูชาควยพระมนต์ อุปเทคนิพนชู
ลิขิตไว้อักษร เป็นศรีสถิตเสถียรสถาพร อารักขทุกขทร มนัสให้เหือดหาย"^๓

---

^๑ อธิ (อชฺศตฺต) โท (เทว) โภติ (ภฺฤติ) บาทว์ (วฺบุทฺทว) หมายถึง
เหตุนี้ขึ้นจะเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ อาเภทของเทวกาและอำนาจของภฺฤติบีศัจ
(นาวาอากาศเอกพิเศษ แยม ประพัฒน์ทอง ผู้ให้คำอธิบาย).

^๒ อรุณินทร์ วิริยะบูรณะ, ประเพณีไทยฉบับพระมหाराชาครุฑ (พระนคร :
สำนักพิมพ์ประจักษ์วิทยา, ๒๕๐๖), หน้า ๕๒๒.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๒๓.

โอม ปจฺฉิมทิสวรุณเทวตา สหคณปริวารรา อากจฺฉนฺต
 ปรีภุณฺชนฺต สวาทาย ฯ
 โอม สัพพอุปาทวฺ สัพพทุกฺข สัพพโลก สัพพโรค วนาสาย
 สัพพสตฺตํ ปมุจฺจติ ฯ
 โอม วรุณเทวตา สหการกฺชนฺต สวาท สวาทาย สวาทาย^๑

แปลว่า

ขอเชิญพระวรุณเทวตาประจำทิศตะวันตก พร้อมกษัตริย์บริวาร จงมา
 จงบริโภคน้ำ เพื่อความสวัสดิ์

ศัตรูทั้งปวงยอมแพ้ไป เพื่อความพินาศของอุบาทว์ทั้งปวง ทุกข์ทั้งปวง
 โศกทั้งปวง โรคทั้งปวง

ขอพระวรุณเทพ จงรักษาเพื่อความสวัสดิ์ในกาลทุกเมื่อ

แล้วบอกวิธีแก้อุบาทว์โดยให้จับบูชาด้วยกระออมน้ำ ๘ กระออม เทียน ๘ เล่ม
 และชาวตอกดอกไม้ ฟ้าขาว เงินทอง และเมล็ดพันธุ์ผักกาด ทำบัตรพลีกว้างหนึ่งคืบ
 แลกระถางหนึ่งกระถาง ภายในกระถางนั้นใส่ถ้วยสิ่งของเหมือนที่กล่าวมาแล้ว และปั้นรูป
 พระพิรุณทรงนาค ๕ ตัว ครั้นแล้วเอาไปวางไว้ทางทิศตะวันตก แล้วให้จุดธูปเทียนบูชา
 ด้วยมนต์นี้

โอม พระพยุวรุณราช อุปาทวตฺตาย ปตฺตจฺฉนาคราชพาหนาย ปจฺฉิมาทิสฺสริตฺตาย
 อากจฺฉนฺต ภูถฺชตฺตํ อธิปาย วิปฺปยตฺตํ สวาท สัพพอุปาทว วนาสาย
 สุชวทฺตํโก ไทตฺตํ อายฺย-วณฺณ-สุช-พฺลํ อมฺหากํ รกฺขตฺตํ สวาท สวาทาย^๒

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๒๓. (นาวาอากาศเอกพิเศษ แย้ม ประพัฒน์ทอง
 ผู้ให้คำแปล).

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๒๔. (นาวาอากาศเอกพิเศษ แย้ม ประพัฒน์ทอง
 ผู้ให้คำแปล).

แปลว่า

ขอพระวรวงศ์เธอพระองค์น้อย จงมาช่วยพาหนะที่อนาคกรหาตัว ประดิษฐาน
ทิศตะวันตก เพื่อปกป้องอุบาทว์ ขอเชิญเสวย จงเคลื่อนไปโดยฉับพลัน เพื่อความสวัสดิ
เพื่อความพินาศของอุบาทว์ทั้งปวง จงเป็นผู้เจริญซึ่งความสุข โปรภครักษาอายุ วรรณะ
สุชะ พละ ของพวกข้าพเจ้า โดยสวัสดิเทอดู

ในวรรณคดีไทยหลายเรื่อง อาทิ บทพระราชนิพนธ์เรื่องรามเกียรติ์ พระวรวง
ศ์แห่งภาคสร้างพญาวานรสุรเสน^๑ นายทหารของพระรามเพื่อเป็นกำลังสำคัญช่วย
วรรณคดีบทศกัณฐ์

พระองค์ยังเป็นเทพที่เป็นที่พึ่งและไว้น้ำใจเชื่อใจได้ ดังเช่นพระรามนำศร
ที่รามสูรถวายมาฝากไว้กับพระวรวงศ์ ดังคำกลอนตอนหนึ่งว่า

เลขอาณูภาพพระจักรกฤษณ์	ทศทิศกัมปนาทหาวคไหว
พระพิรุณเทวารักษาไว้	ควยใจจงรักภักดี ^๒

ครั้นเมื่อพระวรวงศ์ทราบว่าพระรามสู้รบกับพระยาชรบ ถึงกับคันศรหักไปก็รีบนำศร
ที่พระรามฝากไว้คืนโดยมิได้มีความประสงค์จะเก็บไว้เป็นสมบัติส่วนตัวพระองค์เลย แสดง
ให้เห็นถึงความลึกลับชื่อของพระองค์ ดังคำกลอนบรรยายตอนหนึ่งว่า

คุณยวิทย์ทรัพย์ากร

^๑พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, บ่อเกิดแห่งรามเกียรติ์
(พระนคร : องค์การคาศุุุสภา, ๒๕๑๖), หน้า ๑๑.

^๒พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, รามเกียรติ์ (พระนคร :
ศิลปาบรรณาการ, ๒๕๑๐), หน้า ๔๕๘.

เมื่อ	พระพิรุณเทวัญเกล้าเกล้า
ฐาสนมเด็จพระจักรา	ตอกวยยักษาใจหมิพ
บัคนี้ศรทรงพระองค์หัก	จักเวาซึ่งคันธนูศัลป์
ทองรามสูรอรุณ	วางเสี้ยนแวงคินให้บรรลัย
แจงแวงจึ่งพหิมเอาคัทร	อันอุทธีรงนส่าะโลกสะเทือนไหว
ชอกจากวิมานแวงแววไว	เหาะไปโคทาวารี ^๑

เรื่องพระนลคำหลวง พระวรุณไค้แปลงองค์เป็นพระนลพร้อมกับโลกบาล
องค์อื่น ๆ ในพิชิตยุมพร และเมื่อประจักษ์ในความซื่อสัตย์มั่นคงในความรักของนาง
ทมยันตีที่มีต่อพระนล พระองค์ไค้ประทานพรและของขวัญ ถึงคำประพันธ์ว่า

พระวรุณเจ้าน้ำฤทธิรงค์	ไค้ฝนอันองค์
กษัตริย์จะเรียกไค้กาย	
อีกให้มาลีหลาถลาบ	ตุ๊กถนธชจาย
บมีเวลารารอย ^๒	

ตอนจบของเรื่องสาวตรี พระวรุณเสด็จพร้อมกวยโลกบาลอื่น ๆ มาประทาน
พรให้ลูกษัตริย์^๓ ถึงคำกลอนว่า

^๑ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, รามเกียรติ์, หน้า ๖๔๗ - ๖๔๘.

^๒ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระนลคำหลวง (พระนคร :
โรงพิมพ์ไทย, ๒๔๕๕), เล่ม ๕ หน้า ๓๕.

^๓ ท้าวทนต์เสน นางไศพยา พระสัศยวาน และนางสาวตรี.

ตัวเราวรรณอุทกราช

ประสาทพรว่าขอให้มีฝน

ตกถี่ทั่วไปในมณฑล

เพื่อฝูงชนขึ้นบานสราญดี^๑

นอกจากพระวรุณจะหมายถึง เทพเจ้าแห่งฝนและน้ำแล้ว ในวรรณคดีไทยยังมีความหมายว่าฝนอีกด้วย ถึงในโคลงทวาทศมาส^๒ ว่า

ฤดูเดือน <u>เชษฐฟ้า</u>	ครรรณิต
<u>สายพิรุณ</u> รองไร	เรี่ยฟ้า
ไพศาชยร่ำ <u>รมนิต</u>	นงโพธิ์ ด้ยวแม่
ร่ำร่ำ <u>รมโรยหน้า</u>	เร้งโรย <u>รมโรย</u>
<u>พระพรุ</u> ราย <u>เรี่ยฟ้า</u>	เพ็กลโพยม
อกราง <u>ภูรชนบท</u> เท	ทั่ว <u>หิตา</u>
เริ่มการ <u>ลำเร็จโถม</u>	ไถ <u>แลน</u>
เจียร <u>อนุชนองถ้ำ</u>	ไป <u>ยด</u>
ครรรณิต <u>รัชนีฟ้า</u>	เพ็กล <u>โพยม</u>
วายุ <u>โอบพระพรุ</u> เป็น	เมฆ <u>คดุม</u>
ชี <u>สามุ่ง</u> ใจ <u>โจม</u>	จรว <u>อม</u> <u>ใจนา</u>
ใน <u>เมฆอันคดุมคดุม</u>	โอบ <u>มา</u>

^๑พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, สรวิตรี หนามยอกเอาหนามบ่ง และหมิ่นประมาทศาล (พระนคร : ศิลาบรรณาการ, ๒๔๑๒), หน้า ๕๖.

^๒ทวาทศมาส, แผนกวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๐๕, หน้า ๑๒, ๑๓, ๑๘.

จากการที่ไทยเคารพบูชามืดพระวรวงศ์เป็นเทพเจ้าแห่งฝนและน้ำ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเกษตรอยู่มาก ดังนั้น ในสมัยกรุงศรีอยุธยา^๑ ประมาณ พ.ศ. ๑๘๕๓ มีกรมนาในจตุสดมภ์ และมีตำแหน่งขุนเกษตราธิบดี หรือเสนาบดีกรมนา ซึ่งมีระบุไว้ในพระธรรมนูญว่าให้ไฉ่ดวงตรา ๕ กวาง เป็นตราประจำตำแหน่ง เฉพาะกวางที่ ๓ ไฉ่หน้าพระวรวงศ์มาเป็นดวงตรา เรียกว่า "ตราพระพิรุณขึ้นนาค"^๒ ทรงเครื่องยืนหลังนาคราช ซึ่งภาพพระพิรุณในตรานั้น หันพระพักตร์ไปทางซ้ายของพระองค์ ตรานี้ใช้สำหรับ "ไปวัดน้ำเข้านา ใช้ไปจุดบึงข้างคลองไฉ่น้ำ" และกรมนานั้นต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ใ้รับสถาปนาขึ้นเป็นกระทรวง แล้วก็ยังใ้ไฉ่หน้าตราพระพิรุณขึ้นนาคมาใช้เป็นตราใหญ่ กำเนินพระบรมราชโองการในสารตราต่าง ๆ คราวยุคสมัยปัจจุบัน จึงเรียกว่า ตราพระพิรุณทรงนาค ใช้เป็นตราประจำตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการฯ ปลัดกระทรวง และอธิบดีกรมต่าง ๆ ในสังกัด ส่วนตราของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่ตั้งขึ้นภายหลัง ไ้ก่ดัดแปลงใช้พระพิรุณทรงนาคซ้อนลงบนคอกจิ้งจกนี้ ซึ่งก็เป็นภาพตราดวงหนึ่งใน ๕ กวาง แต่ดั้งเดิมของเสนาบดีฯ

อนึ่ง ภาพจิตรกรรมของไทย โดยมากแสดงภาพพระพิรุณสอดกลองตองกัน ในลักษณะรูปร่างเป็นมนุษย์หนุ่ม ประทับเครื่องขัตติยาลรณ์บริบูรณ์อย่างความนิยมของอินเดีย พระหัตถ์ขวาทรงพระแสงดาบหรือพระขรรค์ชัย ประทับยืนอยู่เหนือนาคราช

ศูนย์วิจัยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑จินดา เทียมเมธ, พระพิรุณกับนาคทรง (เอกสารเผยแพร่ความรู้ฉบับที่ ๓ คณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๑๓), หน้า ๕.

^๒ตามกติของไทย ถือว่านาคเป็นสัตว์ที่ใหญ่โตในแผ่นดิน และมีหน้าที่รักษาแม่น้ำลำธาร.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วรรณเทพ หรือ พระสิริวรรณ

ขยายจากแบบเค้าโครงเดิมของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมพระนราวันวิศิษฐวงศ์

โดยความเอื้อเฟื้อของ นายสนธิ คิษฐพันธ์ กรมศิลปากร

พาหนะและลักษณะภาพพระพิรุณที่ปรากฏตามต้นฉบับเดิมของดวงตรากระทรวง เกษตร โดยมีพระหัตถ์สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ แปรพระพักตร์ย่างกรายไปทางซ้าย

ในทำเนียบแต่งตั้งบรรดาศักดิ์ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรปราการนั้น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงนำพระนามของพระวรวงศ์มาใช้ตั้งบรรดาศักดิ์ คือ พระยารุณฤทธิศรีสมุทรปราการ^๑ ซึ่งพระยาชัยวิชิตวิศิษฐานรามา (ชำ ฌ บ่อมเพชร) เป็นผู้ได้รับบรรดาศักดิ์นี้คนแรก ในขณะที่ยังเป็นທີ່พระสมุทรบุรารักษ์ สืบเนื่องมาจาก เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๗ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จไปประทับ ณ จังหวัดสมุทรปราการ วันหนึ่งเกิดฝนตกหนักและพายุโหมพัดกระหน่ำอย่างรุนแรง ทำให้เครื่องกันฝนที่พลับพลาชำรุด พระสมุทรบุรารักษ์ ใต้ออกไปอ่านวยการซ่อมแซมเครื่องกันฝนด้วยตนเอง พระองค์ทอดพระเนตรดูอยู่ตลอดเวลา จึงพระราชทานสัญญาบัตรให้ พระสมุทรบุรารักษ์ เป็นพระยารุณฤทธิศรีสมุทรปราการ แปลว่า มีอำนาจเหนือฝนอัน เป็นสิริแก่จังหวัดสมุทรปราการ นับได้ว่าเป็นนามบรรดาศักดิ์แรกที่เกิดขึ้น เพราะฝน เป็นเหตุ และได้นำพระนามของพระวรวงศ์มาใช้

จากการศึกษาพระวรวงศ์ตามคติของไทย ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากอินเดียนั้น พอสรุปได้ว่า ไทยเราเคารพนับถือยกย่องเทพองค์นี้เป็นเจ้าแห่งฝนและน้ำ ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการเกษตร ส่วนพระวรวงศ์ตามคติของอินเดียมีได้เป็นเพียงเทพเจ้าแห่งน้ำและฝนเท่านั้น หากยังเป็นเทพเจ้าที่มีมหิทธานุภาพในหลายด้าน ดังนั้น พระวรวงศ์

^๑ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรปราการคนที่ ๒ (พ.ศ. ๒๔๕๘ - ๒๔๖๘)

(รวมเรื่องเมืองสมุทรปราการ, คณะกรรมการจังหวัด, พระนคร : ศุภสภา, ๒๕๑๕.)

จึงเป็นเรื่องราวที่น่าสนใจอย่างยิ่ง กอปรกับการศึกษาค้นคว้าให้ละเอียดยิ่งขึ้น จากแหล่งที่มาดั้งเดิมคือ วรรณคดีสันสกฤต

วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและรวบรวมเรื่องราวของพระวรุณ ตามที่ปรากฏในวรรณคดีสันสกฤต เพื่อให้โลกความรู้ ความเข้าใจถึงคติของชาวอินเดีย เกี่ยวกับพระวรุณในแต่ละสมัยว่ามีแนวความคิดในเทพเจ้าองค์นี้แตกต่างกัน และคล้ายคลึงกันอย่างไร และยังเป็นกรขยายความรู้ทางวรรณคดีที่มีความสัมพันธ์กับวรรณคดีไทยอีก ส่วนหนึ่ง

การวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยศึกษาเรื่องราวของพระวรุณในแง่มุมต่าง ๆ กล่าวคือ กำนะนิค ครอบครวั ที่อยู่ บทบาท และลักษณะที่นำไปสู่ความสัมพันธ์ต่อกันในวรรณคดี สมัยพระเวท สมัยกาศย และสมัยปุราณะเท่านั้น

ประโยชน์ที่ไ้จากการวิจัย

ผู้วิจัยคาดว่างานนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ในทางการเรียน การสอนวรรณคดี เป็นสำคัญ กล่าวคือ ทำให้ได้เห็นความคล้กลายเป็นขั้นตอนของพระวรุณตามคติอินเดีย ในสมัยพระเวท สมัยกาศย และสมัยปุราณะ เป็นการขยายความรู้ทางวัฒนธรรมของอินเดียให้กว้างขวางยิ่งขึ้น และเป็นแนวทางสำหรับผู้วิจัยอื่น จะนำไปเปรียบเทียบกับ พระวรุณในวรรณคดีบาดีและไทย และคงจะเป็นแนวทางแก่ผู้ที่จะทำงานวิจัยเรื่องเทพเจ้า ในวรรณคดีต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมหลักฐานข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับพระวรุณ ในวรรณคดีสันสกฤตจากคัมภีร์พระเวท คัมภีร์พราหมณะ กาพย์มหาภารตะและ รามายณะ และคัมภีร์ปุราณะฉบับต่าง ๆ ได้แก่ วิชาปุราณะ ภาควัตปุราณะ มารกัณฑ์เตยปุราณะ ดิงปุราณะ กรุฑปุราณะ ศิวปุราณะ อัคนิปุราณะ และภาคผนวก ของมหาภารตะ คือ ทวิงศ์ รวมทั้งเอกสารต่าง ๆ ที่นักปราชญ์ชาวอินเดียและชาว ต่างประเทศรวบรวมเรียบเรียงเป็นภาษาอังกฤษ และใ้ค้นำข้อมูลต่าง ๆ ที่ค้นคว้ามามา วิเคราะห์แนวความคิดเรื่องพระวรุณในสมัยพระเวท สมัยกาพย์ และสมัยปุราณะ

วรรณคดีสันสกฤตเป็นวรรณคดีที่กว้างขวางมาก ระยะเวลาที่ประพันธ์ก็ยาวนานนับหลายพันปี วรรณคดีบางเล่มจะมีอิทธิพลเหนือเล่มอื่น ๆ อย่างมาก เช่น คัมภีร์ฤคเวท ซึ่งเป็นคัมภีร์พระเวทที่เก่าที่สุดนั้น เป็นที่มาของคัมภีร์สามเวทโดยตรง (ประมาณ ร้อยละ ๕๕ ของคัมภีร์สามเวทนั้นยกมาจากคัมภีร์ฤคเวท) คัมภีร์ยชุรเวทมีบทร้อยแก้ว ปนอยู่มาก แต่ก็จะมีการอ้างถึงคัมภีร์ฤคเวทเป็นตอน ๆ ไปทั้งเล่ม ฉะนั้นการอ้างอิงต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับคัมภีร์พระเวท จึงมักจะถือเอาฤคเวทเป็นหลัก และจะอ้างคัมภีร์อื่น เช่น สามเวท ยชุรเวทก็เพียงเมื่อจำเป็น ส่วนคัมภีร์อถรรพเวทนั้นมีลักษณะความคิดเพิ่มเติมจากคัมภีร์ฤคเวทอยู่มาก จึงมีบทอ้างอิงจากคัมภีร์นี้มากพอสมควร

ในการอ้างหลักฐานภาษาสันสกฤตจากคัมภีร์เหล่านี้ ถ้าขอความสำคัญเป็นพิเศษหรืออาจมีปัญหาในการตีความ จะใ้ยกข้อความสันสกฤตในเชิงอรรถด้วย

อนึ่ง ผู้วิจัยใช้วิธีแปลโดยอรรถจากข้อมูลที่เป็นภาษาสันสกฤต และภาษาอังกฤษ